

Kohti yhtenäisiä (tuen tarpeen) arviointimenetelmiä ja hallittuja interventioita

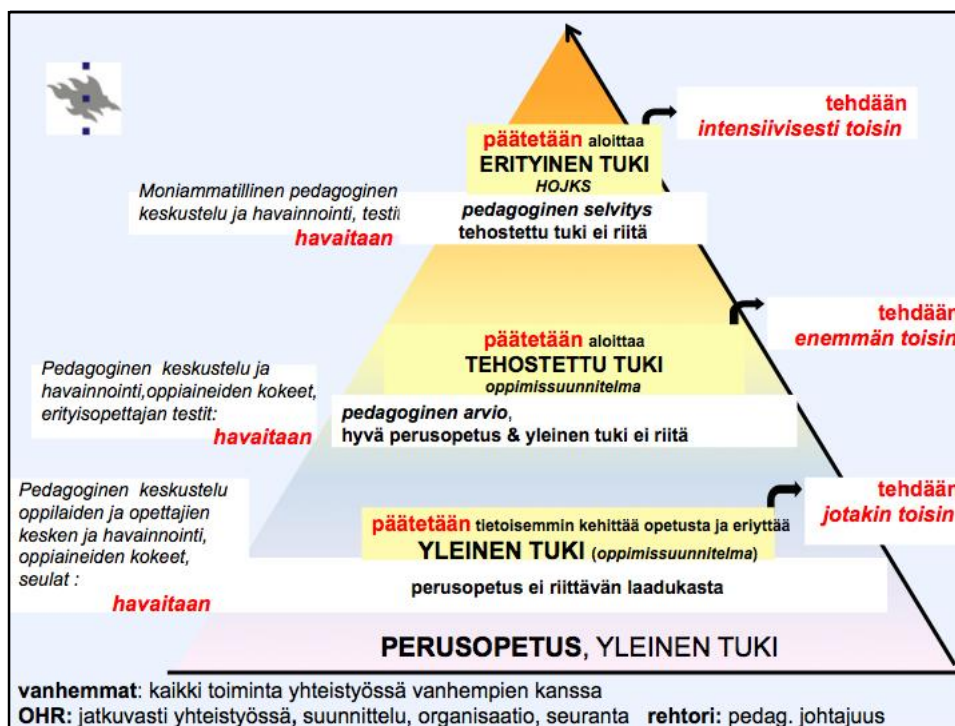
Helena Thuneberg ja Mari-Paoliina Vainikainen

24.3.2017

Koulutuksen arviointikeskus, Helsingin yliopisto

Koulutuksen arviointikeskus
Thuneberg & Vainikainen 2017

1

SEURAAVAN TUNNIN AIKANA KÄSITELTÄVÄT AIHEET:

OPPIMISEN TAVOITTEET

Yleiset ja yksilöllisesti asetetut tavoitteet

Tietoisuus tavoitteista keskustellen jatkuvasti oppilaan ja huoltajien kanssa

Isommat ja pienemmät sekä lyhyemmän ja pidemmän aikavälin tavoitteet

ARVIOINTI

Arvioinnin tehtävät

Formatiivinen ja summatiivinen arviointi

- > Opintojen aikaisella dynaamisella arvioinnilla ja summatiivisella päättöarvioinnilla on erilaiset tehtävänsä.

Oppilaantuntemus, ymmärrys oppilaiden lähtötilanteesta

-> Edellytys sille, että opettaminen on ylipäänsä mahdollista

Tehostetun ja erityisen tuen aikainen opetus ja interventiot

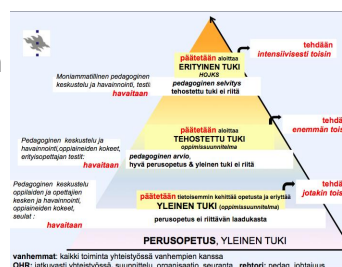
-> Pohjautuvat jatkuvaan arviointiin ja toiminnan muuttamiseen sen pohjalta

Arvioinnin ulottuvuudet

Realistinen kannustavuus

OSAAMISEN OSOITTAMISTAVAT

PALAUTE

Oppimisen tavoitteet

OPPIMISEN TAVOITTEIDEN MÄÄRITTELY

Opetussuunnitelma opettajan tärkeimpänä työvälineenä ja arvioinnin ohjenuorana

Yleiset ja yksilöllisesti asetetut tavoitteet sekä oppisisältöihin että toimintaan ja käyttäytymiseen liittyen

- lukuvuosi
- jakso, kurssi tms.
- viikko
- päivä
- oppitunti
- tehtäväkohtaiset tavoitteet

Oppilaiden ja vanhempien tietoisuus tavoitteista ja niiden saavuttamisesta jatkuvan keskustelun kautta

- esim. oppitunnin aloitus ja lopetus
- viestintä kotien kanssa (Wilman harkittu käyttö opsin arviointiperiaatteiden suuntaisesti)
- vanhempien säännöllinen tapaaminen

OPPIMISEN TAVOITTEET YLEISEN, TEHOSTETUN JA ERITYISEN TUEN AIKANA

Yleisen opetussuunnitelman mukaiset tavoitteet

- sisältöjen karsiminen ja painotus

-> Kun karsimista pitää tehdä niin paljon, etteivät yleiset tavoitteet enää toteudu ja kaikki mahdollinen on jo tehty, voidaan harkita yksilöllistämisen mahdollisuutta. Se ei kuitenkaan ole ensisijainen keino ja vaatii erityisen tuen päätöksen.

- Huom. Opiskelun erityiset painoalueet tehostetun ja erityisen tuen aikana. Ero yksilöllistämiseen on se, että tavoitetasoa ei madalleta.

http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/ohjeita_koulutuksen_jarjestamiseen/perusopetuksen_jarjestaminen/tietoa_tuen_jarjestamisesta/opiskelun_erityiset_painoalueet

Vaaroja:

Etenkin erityisen tuen vaiheessa tavoitteiden asettaminen ryhmätasolla (esim. käytössä olevan oppikirjan mukaan) niin, että yksittäisen oppilaan näkökulmasta tavoitteet ovat liian matalalla

Arviointi

HELSINGIN YLIOPISTO
 HELSINGFORS UNIVERSITET
 UNIVERSITY OF HELSINKI

Koulutuksen arviointikeskus
 Thuneberg & Vainikainen 2016

www.helsinki.fi/ylpioisto

7

MIKSI?

Mitkä ovat arvioinnin tehtävät eri kohdassa oppimisprosessia?

- 1) *kaiken opetuksen lähtökohta*
- 2) *yleisen, tehostetun tai erityisen tuen aloittaminen*
- 2) *opetuksen ja tuen suuntaaminen tai muokkaaminen*
- 3) *opetuksen ja tuen jatkaminen*
- 4) *tilanteen seuraaminen, intervention tehon arvioiminen*

Tasot:

- 1) *yksilötaso, yksilöllisen tehostetun tuen tarpeen arviointi,*
- 2) *ryhmätaso (luokan, koulun tai kunnan) tehostetun ja erityisen tuen kokonaistarve resurssien varaamiseksi*

Sekä opettajan että oppilaan toimintaan kohdistuvaa: Opettaja suuntaa opetustaan ja oppilas oppimistaan.

MITEN?

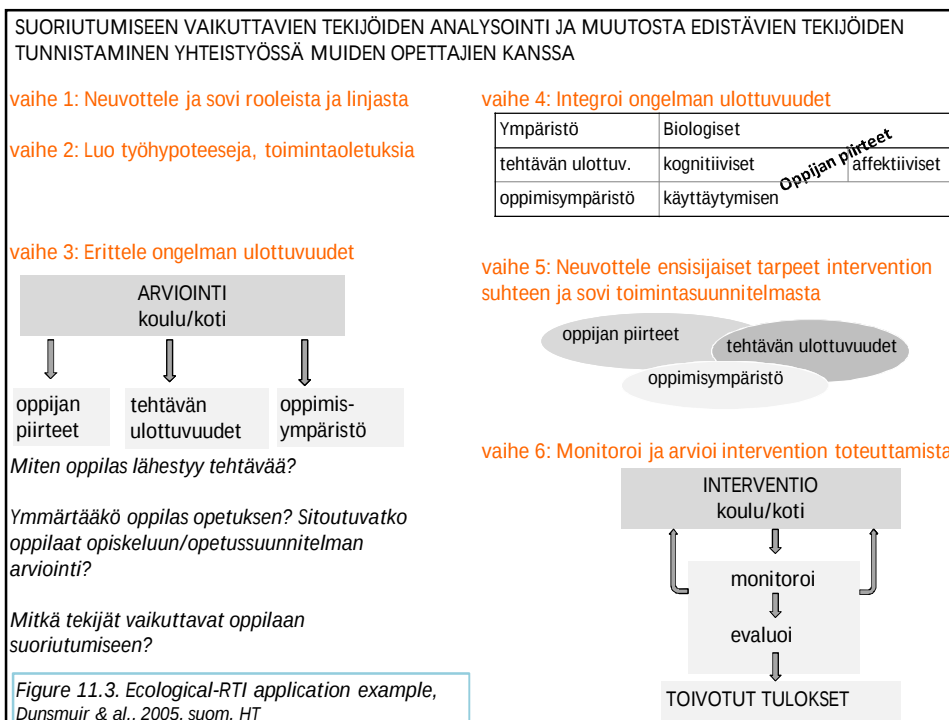
Kaikki opettajan toiminta, katseet, ilmeet, eleet, puoleen kääntyminen, selän kääntäminen jne. vaikuttaa osaltaan siihen, minkälaiseksi oppilas kokee itsensä oppijana.

Opettajat yhdessä

havainnoivat tietoisesti ja systemaattisesti (samanaikaisopetus voi olla myös sitä, että toinen toimii havainnoijana)
seulovat
keskustelevat
kirjaavat

Opetussuunnitelmassa mainitut moninaiset tavat osoittaa osaamisensa = näyttö

Itsearviointi ja vertaisarviointi

PEDAGOGINEN ARVIOINTI: HAVAINNOINTI OPPITUNNILLA oppilas: _____ lk: _____

oppitunnin havainnointi, jossa oppilaan toiminta nähdään suhteessa muuhun luokkaan ja opettajan/opettajien ideaaliin toin vain opettajasta, vaikka luokassa usein on toinenkin opettaja ja myös koulunkäyntiavustajia tai koulunkäynninohjaajia)

1. Tunnin aloitus, opettajan tulo luokkaan (*tilan- ja tilannetaju*)

mitä opettaja tekee: On luokassa ennen oppilaita? Osoittaa ilonsa nähdä oppilaat ja innostuksensa saada aloittaa toiminta, on vastaanottavainen ilmi

mitä luokka tekee?	juttelee vilkkaasti, mutta järjestys säilynyt	riehuu	valtaosa ei huo
missä oppilas on?	oman pulpetin ääressä	muualla	
mitä oppilas tekee?	rauhallisesti puuhaa jotakin, reagoi opettajan tuloon innokkaan odottavana	riehuu	ei huomaa ope

2. Tehtävänanto, opettaja antaa uuden tehtävän (*huomion suuntaaminen, alkuunpääsy*)

mitä opettaja tekee: Luotaa luokan tunne- & viireystilan ja mielialoja? Varmistaa rauhallisesti, että saa luokan huomion? Liittää aloitettavan toiminnar kiinnostavuuden ja hyödyn? Vahvistaa, että virheitä ei tarvitse pelätä? Antaa yhteisesti selkeät ohjeet, jotka eivät ole liian moniosaisia ja arvioi tehtävää vastaanottamisen ja tarvittaessa tukee yksilöllisesti?

mitä luokka tekee?	kuuntelee ohjeet ja aloittaa toiminnan	suuri osa luokkaa ei kuuntele tai ymmärrä ohjetta ensimmäisellä kerralla	luokka kieltäyt passiivisesti
mitä oppilas tekee?	odottava olemus, katsoo opettajaan, kuuntelee, löytää sujuvasti työskentelytavan, saa esille tarvikkeet ja aloittaa tehtävän	kieltäytyy aktiivisesti tai kyseenalaistaa tehtävän mielekkyyden, ei hyväksy tehtävää eikä ota vastaan ohjetta	ei huomaa, että ohje annetaan, ei kuuntele, katselee muualle
			ei ymmärrä ohjetta, va katsoo opettajaa ja ku tarvitsee toistoja ja ykt ohjauksen

3. Työskentelyvaihe (*tehtävään sitoutuminen, keskittyminen, sitkeys, tunteiden säätely, toiminnan ylläpito*):

mitä opettaja tekee: Havainnoi, selkeyttää, kannustaa ja vahvistaa yhteisesti ja tarvittaessa yksilöllisesti, että ollaan menossa oikeaan suuntaan? Jutt Vahvistaa yhteistoiminnallisuutta ja oppimisen jakamista järjestelyin, menetelmin ja puheellaan?

mitä luokka tekee?	valtaosa luokkaa työskentelee keskittyneenä pitemmän aikaa	näyttää toimivan pinnallisesti tai vastentaht jatkaakseen
mitä oppilas tekee?	työskentelee keskittyneenä pitemmän aikaa, kysyy tarvittaessa apua ja selvennystä	keskittyy vain vähän aikaa, on levoton, hakee jatkuvaa varmistusta opettajalta tai muilta oppilailta eikä näytä keskittyy vain v haaveileva, ei h

KOULUTUKSEN ARVIOINTIKESKUS

Palaute

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

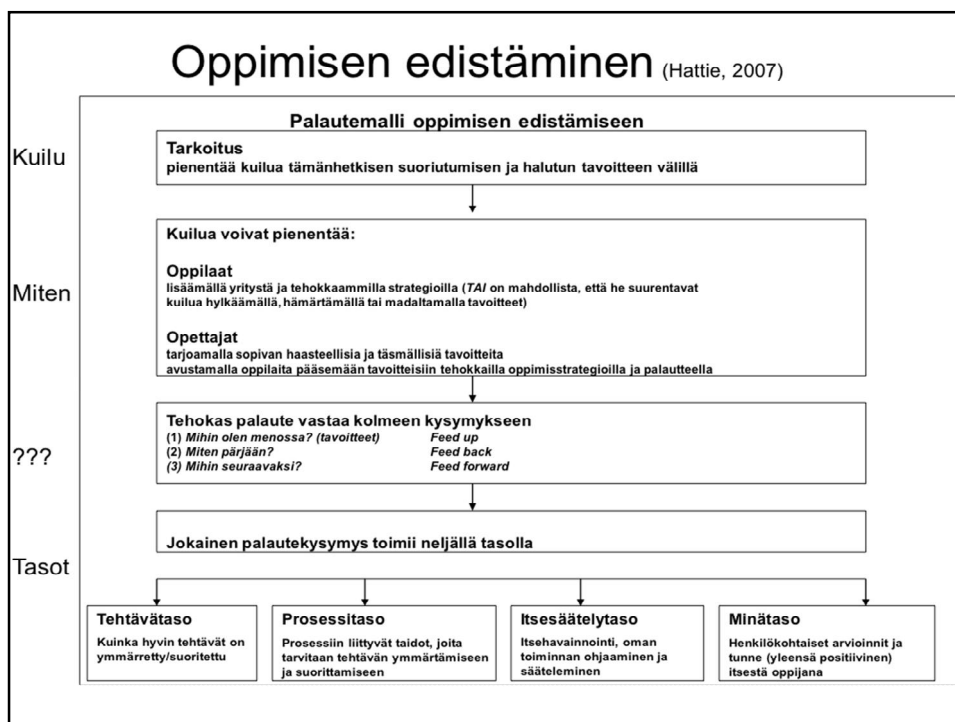
Koulutuksen arviointikeskus
Thuneberg & Vainikainen 2016

www.helsinki.fi/yliopisto

12

MITEN?

Realistisesti kannustaen

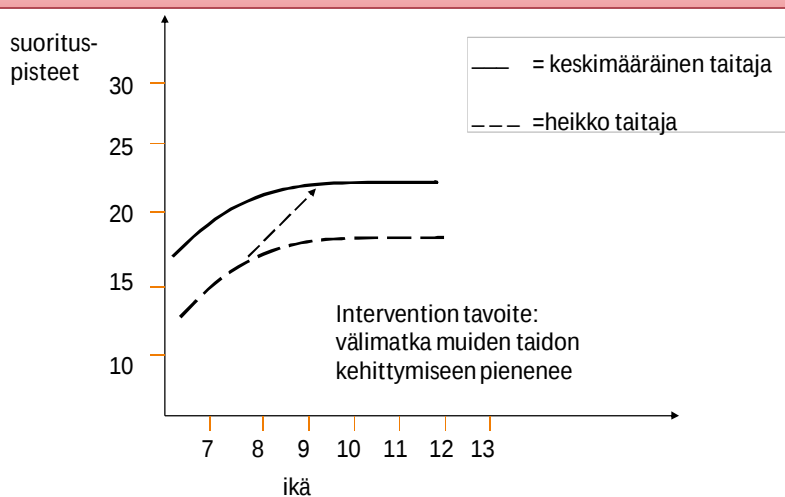
MITEN?

Realistisesti kannustaen...

Oppilaan onnistumisen ja pätevyyden tunne kumpuaa kokemuksesta, että on itse ollut vaikuttamassa asiaan.

Viestintä koteihin (Wilman harkittu käyttö opsin arviointiperiaatteiden suuntaisesti)

Hallittu interventio: arvioidaan perustelluin menetelmin tarve ja asetetaan sen mukaan tavoite. Suunnitellaan tavoitteen mukaan toiminta. Arvioidaan toiminnan aikana teho. Jälkiseuranta. Kaikki kirjataan.

Tuloksellisuuden arviointi: lasketaan alku- ja loppumittauksen ero, joka standardoidaan= vaikutuksen koko

Päivi Atjonen: Hyvä, paha arviointi.
Eettisiä kysymyksiä arvon antamisesta.
Helsinki 2007.

Arvioinnin ulottuvuuksia

Arvioinnin eettiset periaatteet

1. Arvioitavan autonomian eli itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen. [Itsearviointi tärkeä osa myös ulkoista arviointia -> vrt. Hattie, 2007]
2. Kehityksen tukeminen. (Annetaan tulevan oppimisen kannalta tärkeää palautetta.)
3. Vahingon välttäminen. (Arviointi on läpinäkyvää, sen tarkoitus ja käyttöyhteys tiedossa.)
4. Oikeudenmukaisuuden toteutuminen. (Kaikki saavat palautetta ansionsa mukaan.)
5. Uskollisuuden noudattaminen. (Oppilas voi luottaa, että opettaja pitää hänen puoliaan.)

arviointi liittyy kiinteästi
interventioon

Mihin sillä pyritään?
Mikä tukee?
Mitä todella tarvitaan?

KIITOS

Mari-Pauliina Vainikainen,
Dosentti, projektipäällikkö
Koulutuksen arviointikeskus
mari-pauliina.vainikainen@helsinki.fi

Arviointityökaluja

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Koulutuksen arviointikeskus
Thuneberg & Vainikainen 2016

www.helsinki.fi/yluopisto

19

Oppilaan tuki, arviointi yleensä ja tukeen liittyen pedagoginen arvio, pedagoginen selvitys

Päätavoite:
muutos parempaan oppilaan koulunkäynnin sujumisessa, parempi arki, parempi oppiminen (perheen arjen helpottuminen, myös luokan arjen helpottuminen)

Pääkysymykset:
Mitä saa irti **opetuksesta**? ei vain millaista opetus on
Mitä saa irti **itsestään** oppijana? ei vain millainen oppilas on, vaan onko *oppiva tila*, psyykkistä energiaa oppimiseen?
> oppilaan kanssa keskusteleminen: mitä itse kertoo tarvitsevansa, miten kokee oppimisensa, opetuksen

Tietävätkö, tiedostavatko ja ymmärtävätkö oppilas ja vanhemmat koulun tavoitteet?
Millainen on **oppilas-opettaja –suhde**?
Millainen on kokemus **kuulumisesta luokka- ja kouluyhteisöön**?
Millainen on **kodin ja koulun suhde**?

Pääkehys:
Perusopetuslaki,
OPS
tavoitteet
(yleis/yksilölliset)
menetelmät
sisällöt

Arviointi
oppilaan toiminnan
opettajan toiminnan
oppimisympäristön
prosessi
suoritus
itsearviointi
ulkopuolinen palaute

Muuttuuko arki?

Onko oppilaalta kysytty?

Tavoitteet tiedossa jokaisella oppilaalla, vanhemmalla?

Arvioinnin tarkoitus, ulottuvuuksia formatiivinen vai summatiivinen?

Tutkitaan oppilaan oppimisen sujuvuutta koulun arjessa.

ei yksinään oppilaan ominaisuudet
ei yksinään oppimisympäristö

vaan kohteena **oppilaan ja oppimisympäristön yhteen sopiminen**

VÄLINEET:

1. kehitetään **pedagogisia arviointityökaluja**, joilla päästä kiinni oppilas-oppimisympäristön yhteensopivuuteen liittyviin tekijöihin
2. kehitetään konsultointitehtävään ja **erityisopettajan vihjesalkkua**, jolla oppimisen ja kouluarjen vaikeuksia voitaisiin ennaltaehkäistä
3. **ensipäivä-lomaketta** kodin ja koulun keskustelun avuksi ensimmäisen luokan ensimmäisenä koulupäivänä
vrt. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esiopetus/419551/tekstikappale/694614>

PEDAGOGINEN ARVIONTITYÖKALU: oppilas-oppimisympäristön yhteensopivuus

Periaate: helppokäyttöisyys ja muokattavuus

Rakenne: tsekkauslista

- kaksi ulottuvuutta: *teoria* ja *arki*
- tarkista toteutuuko tavoite oppilaan arjessa: **kyllä ei**
jos **ei** toteudu: **kuka/ketkä ottavat vastuulleen seurannan ajankohdat**
- linkkejä *teoria*-sarakeessa tutkimukseen, *arki*-sarakeessa kuntien hyviin käytäntöihin, materiaaleihin, hyödyllisiin nettiosoitteisiin

HUOM! Molempia voidaan kunnissa muokata omiin tarpeisiin

...siis esimerkiksi näin...laadukkaan opetuksen ja yhteistyön perustavaraa, jota nostetaan yhdessä tietoisuuteen...

PEDAGOGINEN ARVIONTITYÖKALU: oppilas-oppimisympäristön yhteensopivuus						
YLEINEN TUKI TEORIASSA	ARJESSA	kyllä	ei	otettu asiaksi	seuranta pm:t	
Koulukäytänteiden tulee olla perusopetuslain mukaisia ja tukea yhteisiä opetussuunnitelmien perusteissa ja kunta- ja koulukohtaisissa OPSeissa ilmaistuja tavoitteita. Avaimia: OPH:N KELPO-luennot, PoL, OPSin perusteet 2004, Erityisopetuksen strategia, Perusopetuksen laatukriteerit	Ovatko kaikki toimijat, oppilaat, opettajat ja vanhemmat niistä tietoisia ja suunnilleen yksimielisesti, jotta voivat sitoutua niihin? Avaimia kuntien hyvistä käytännöistä: kasvatuskumppanuus, vanhempainkoulu, vanhempainillat: sähköinen reissuviikko, keskustelualusta			N.N. & A.P.	12.8., 3.2., 20.5.	
Tavoitteet konkretisoituvat lapsen tasolla oppitunneilla, kokeissa ja kotitehtävissä. Kaikki oppilaat, mutta erityisesti tukea tarvitsevat, hyötyvät siitä, että jatkuviin koulurutiineihin liittyvät asiat ovat kunnossa. Käytännössä se voi näkyä siinä, miten esimerkiksi seuraavat kriittiset systeemit koulussa toimivat:	Onko opetushenkilökunta riittävästi keskustellut ja aika ajoin palaa keskustelemaan arkirutiineista asettujen oppilaan asemaan?				esimerkiksi näin...laadukkaan opetuksen ja yhteistyön perustavaraa, jota nostetaan yhdessä tietoisuuteen...	

PEDAGOGINEN ARVIOINTITYÖKALU: oppilas-oppimisympäristön yhteensopivuus						
YLEINEN TUKI TEORIASSA	ARJESSA	kyllä	ei	otettu asiaksi	seuranta pm:t	
Läksyt	Onko läksyjen määrä kohtuullinen ja järkevä, edistääkö oppimista?					
Läksyt voivat olla myös hauskoja.	Kiinnitetäänkö huomiota läksyjen laatuun: onko myös ajattelu-, havainnointi-, toimintatehtäviä kirjallisten ohella? Edistävätkö tehtävät ajattelun kehittymistä ja oppimista? Onko myös tukea tarvitsevalle lapselle hauskoja ja mielenkiintoisia tehtäviä eikä vain vaikeaksi koetun alueen kertausta?					
	Uskalletaanko/osataanko yksilöllistää läksyjä taitojen ja jaksamisen mukaan Onko mietitty kouluavustajien rooli läksyjen eriyttämisessä?					
Kaikki eivät saa riittävästi tukea kotoa. Koulun tehtävä on kompensoida tätä. Avaimia:	Onko järjestetty esimerkiksi läksykerho niille lapsille, joita koti ei pysty tukemaan (koulun jälkeen mahdollisuus aikuisen					

PEDAGOGINEN ARVIOINTITYÖKALU: oppilas-oppimisympäristön yhteensopivuus						
YLEINEN TUKI TEORIASSA	ARJESSA	kyllä	ei	otettu asiaksi	seuranta pm:t	
Kokeet ja niiden arviointiperusteet: hyvin suunnitellut kokeet lisäävät oppimista ja osaamista sekä kannustavat uusiin haasteisiin.	Ovatko luokan kokeet oppimista lisääviä ja uusiin haasteisiin kannustavia?		x	A.P., N.N.	3.1., 15.4.	
OPSin perusteiden mukaan oppilaalla on oltava erilaisia mahdollisuuksia näyttää osaamisensa.	Onko yksilöllisiä osaamisen näyttötapoja järjestetty arkeen? Onko käytäntö kertoa niistä oppilaille ja vanhemmille? Järjestetäänkö suullisia kokeita? Onko mahdollista korvata koe projektityöllä? Voiko kokeen tehdä osissa?	x	x			
Oppilas rakentaa minäkuvaansa oppijana saamansa palautteen perusteella. Sen kannustavuus vaikuttaa ratkaisevasti tuleviin yrityksiin ja koulutyöhön sitoutumiseen.	Onko panostettu kokeesta annettavaan palautteen laatuun? Keskustellaanko sen merkityksestä oppilaan halulle oppia? Onko mietitty palautteen antamisen tapaa ja paikkaa? Ohjataan oppilaan palautekeskustelussa oppilaan itsearvioinnin kehittämistä?		x			

PEDAGOGINEN ARVIOINTITYÖKALU: oppilas-oppimisympäristön yhteensopivuus						
OPPILAAN TUKI TEORIASSA	ARJESSA	kyllä	ei	otettu asiaksi	seuranta pm:t	
Tehostettua tukea tulee antaa monipuolisesti ja riittävän kauan, jotta nähdään voidaanko oppilasta tukea tekemättä erityisen tuen päätöstä. Avaimia: oppimaan oppiminen	Onko oppilaan saama tuki ollut mahdollisimman monipuolista?					
Psyykinen hyvinvointi ja turvallisuuden tunne vähentävät ahdistusta ja vapauttavat energiaa oppimiseen. Avaimia: psykinen hyvinvointi koulukiusaaminen	Onko tutkittu oppilaan valinnanmahdollisuuksia oppimiseensa nähden? Onko tutkittu, kokeeko oppilas onnistumista ja pätevyyttä koulutyössään? Avaimia: hyvinvoinnin mittari Onko tutkittu, kokeeko oppilas kuuluvansa luokka- ja kouluyhteisöön? Avaimia: KivaKoulu					
Helpoin ja halvin tehostetun tuen muoto: lisäämällä	Onko annettu lisäämällä?					
	Onko selvitetty oppilaan pohjatiedot ja sen mukaisesti eriytetty oppitunnin tehtäviä ja kotitehtäviä? Avaimia: Mäkisen KELPO-vihjeet					

PEDAGOGINEN ARVIOINTITYÖKALU: oppilas-oppimisympäristön yhteensopivuus					
OPPILAAN TUKI TEORIASSA	ARJESSA	kyllä	ei	otettu asiaksi	seuranta pm:t
Erityisen tuen päätökseen tarvitaan: 1. huoltajan kuuleminen, 2. pedagoginen selvitys. Pedagogisen selvityksen tekee opetuksen järjestäjä asiantuntijaselvitysten pohjalta. Avaimia: PoL , OPH:n ohjeistus	Onko oppilasta kuultu? Onko huoltajaa kuultu? Ovatko opettajat tehneet pedagogisen selvityksen yhteistyössä oppilashuollon kanssa? Onko tarvittaessa hankittu psykologinen, sosiaalinen tai lääketieteellinen selvitys?				
Erityisen tuen päätös tehdään enintään 2 vuodeksi kerrallaan. Määräaikaanakin tulisi tarkistaa oppilaan tarpeiden muuttuessa.	Onko selvää, miten arvioidaan, että oppilas ei enää ole erityisen tuen tarpeessa?				
Erityisen tuen päätöstä tehtäessä on määrättävä järjestämispaikka ja pääsääntöinen opetusryhmä. Ensisijaisesti tuki olisi tarjottava muun opetuksen yhteydessä. Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta tämän lainmukaisesta tuesta.	Onko mietitty, missä erityinen tuki järjestetään? Tarjotaanko erityinen tuki ensisijaisesti muun opetuksen yhteydessä? Onko opettajien työnjako mietitty? Mitä erityisopetus sisältää? Mitä muuta tukea tarvitaan?				